

Anna Helle ja Kaisa Kurikka

Miksi kirjoittaa kirjallisuudentutkimusta kotimaisilla kielillä

Kirsi Kirjallisuustieteilijä on kiistaton alansa asiantuntija. Hän on paneutunut Hilja Tammisen (1889–1933) *Vainon ajoilta* -runokokoelman (1923) vankilaruno-osaston runojen yksityiskohtaiseen luentaan, pohtinut Tammisen runoilmaisun toimintaa liikkuen äännteellisestä tasosta laajoihin temaattisiin kytkentöihin ja kontekstualisointeihin. Kirsi on julkaissut tutkimusalueestaan kymmeniä refereartikkeleja, hänen Tammista käsittelevä monografiansa sai arvostetun palkinnon, hän on kiertänyt esitelmöimässä Tammisesta siellä ja täällä, ja Kirsin muokkaama yleistajuistettu tietokirja Tammisesta on myyty loppuun. Kirsin akateeminen ura on siis ollut menestykseäs.

Kirsi Kirjallisuustieteilijä hakee innostuneena ensimmäistä vakituista työpaikkaansa Suomalaisesta Yliopistosta. Täyttäessään nettikaavaketta Kirsi kuitenkin lannistuu: kaa-
vakkeessa pyydetään antamaan kappalemäärä ainoastaan kansainvälisistä julkaisuista. Kirsi ymmärtää koko siihenastisen tutkimustyönsä olleen virhe; hän on julkaissut runsaasti korkeatasoisissa julkaisuissa, mutta tyystin väärällä kielellä ja väärässä maassa: suomeksi.

Kirsi Kirjallisuustieteilijä on toki tarjonnut englanninkielistä ja kansainvälisiä keskustuspintoja luotaavaa versiota tutkimuksestaan Tammisen lyriikasta myös kansainvälisille kustantajille, mutta hän on aina saanut vastaukseksi, että kyseessä on ”liian marginaalinen ilmiö”. Uutta tutkimusaihetta miettiessään ja työttömyyspäivärahakaavaketta täyttäessään Kirsi kysyy tuskaantuneena mielessään: Miksi olen kirjoittanut suomeksi?!

Niin, miksi kirjoittaa kirjallisuustieteellisiä tekstejä suomeksi nykyisessä kansainvälisyyttä hehkuttavassa akateemisessa ilmapiirissä? Miksi *Avain* antaa mahdollisuuden julkaista tutkimusartikkeleja (yleensä vain) suomeksi ja ruotsiksi – eikä englanniksi? Kun kerran nykyisiltä korkeasti koulutetuilta kirjallisuudentutkijoilta luonnistuu englanniksi kirjoittaminen siinä missä omalla äidinkielelläänkin. Ja kun nimenomaan englanniksi julkaiseminen helpottaa tieteellistä kommunikoimista kielirajojen yli, mikä tietysti on nykymaailmassa aikaisempaa tärkeämpää. Kansainvälistymispaineet puskevat päälle, mutta – ainakin toistaiseksi, toivottavasti jatkossakin – kansallisilla kielillä on tärkeä asema ja merkitys tieteellisessä keskustelussa.

Suomen kieli on kehittänyt verrattain nopeasti ilmaisuvoimaiseksi ja vivahteikkaaksi sivistyksen ja tieteen kieleksi, joka taipuu minkä tahansa aihepiiriin käsittelemiseen, kuten suomenruotsikin. 2000-luvun suomalaiselle tämä tilanne näyttäytyy selviönä, mutta on muistettava, että tähän on päästy määrätietoisen ja ututteran työn tuloksena.

Nytkään maailma ei ole valmis, eikä suomen ja suomenruotsin asemaa tieteen ja sivistyksen kielinä pidä ottaa itsestäänselvyytenä; näiden kielten ilmaisukyky ja asema tieteellisessä julkaisemisessa ei pysy yllä ellei sitä pidetä yllä. Vaikka julkaiseminen englanniksi lisääntyikin, meidän on pidettävä huoli siitä, että tekemäämme tutkimusta on myös jatkossa saatavana korkeatasoisina suomen- ja ruotsinkielisinä julkaisuina.

Äidinkielistä tieteellistä julkaisemista voidaan puolustaa monilla eri syillä. Ensinnäkin äidinkielellä ajattelevien ja kirjoittavien voi auttaa ymmärtämään syvällisemmin ja moniulotteisemmin käsillä olevaa aihetta. Se tarjoaa myös mahdollisuuden tuoreisiin tai uudensuolaisiin jäsenyyksiin, koska eri kielillä asioita jäsennetään ja ilmaistaan eri tavoin; ajattelu voi muuttua kielen vaihtuessa. Kotimaisilla kielillä julkaiseminen myös edistää suomalaista tieteellistä keskustelua. Se vaatii tutkijoita miettimään suomen- ja ruotsinkielisiä vastineita uusille kansainvälisistä keskusteluista tuleville käsitteille ja luomaan omakielistä käsitteistöä – tämäkin ylläpitää sekä kehittää suomea ja suomenruotsia sivistyksen ja tieteen kielinä. Suomen- ja ruotsinkielisten julkaisujen kirjallisuustieteellinen tieto on myös lähestyttävämpää muille kuin akateemisille lukijoille, kuten esimerkiksi opiskelijoille ja äidinkielen ja kirjallisuuden opettajille. Miten tärkeää onkaan saada lukea myös suomeksi vaikkapa Neil Stephensonin tai Hertha Müllerin teoksista tai uusista kirjallisuustieteellisistä paradigmoista!

Erityisesti kotimaisen kirjallisuuden tutkimuksen kannalta on olennaista ainakin välillä kirjoittaa tutkimuskohteista kotimaisilla kielillä. Esimerkiksi Kirsi Kirjallisuustieteilijän kaltainen suomalaisen runouden tutkija pystyy tarttumaan tutkimuskohteensa kielellisiin erityispiirteisiin tai kulttuurisiin konteksteihin hienosyisemmin ja helpommin suomeksi, kun taas englanniksi saman asian selittäminen voi olla hyvin monimutkaista ja sen vuoksi mahdollisesti epäkiinnostavaa. Sitä paitsi monista suomalaisista tai suomenruotsalaisista teoksista ei ole saatavilla englanninnoksia, joita tutkija voisi hyödyntää englanninkielisessä julkaisemisessa. Samasta syystä tällaiset teokset ovat kansainväliselle lukijakunnalle helposti täysin tuntemattomia. Erityisesti meidän alallamme on lisäksi muistettava, että taitava äidinkielen kirjoittaja pystyy viettelemään lukijaa myös omaperäisellä ja sävykkäällä tyylillä, mihin vain harva vieraalla kielellä kirjoittava pystyy.

Tämän päivän tieteellistä julkaisemista ohjaavat Suomessa voimakkaasti Julkaisuforumin (Jufo) luokittelut, joissa julkaisukanavia pisteytetään niiden arvovaltaisuuden mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö taas käyttää näitä Jufo-pisteitä yliopistojen määrärahojen jakamisen perusteena. Siksi kaikki pyrkivät nyt parhaansa mukaan julkaisemaan korkeimmalle arvioiduissa julkaisuissa. On kuitenkin tiedossa, että malli ei kohtele kaikkia aloja tasapuolisesti sen suhteen, kuinka paljon kullakin alalla on arvokkaiksi luokiteltuja julkaisuja.

Siksi on syytä korostaa, että *Avaimen* asema Julkaisuforumissa on hyvä, sillä se on luokiteltu toiseksi korkeimpaan luokkaan. *Avaimessa* julkaistut suomen- ja ruotsinkieliset artikkelit ovat Jufo- ja OKM:n näkökulmasta yhtä arvokkaita kuin englanninkieliset saman Jufo-tason julkaisut. On tärkeää, että me suomalaiset kirjallisuudentutkijat yhteisönä pidämme huolen siitä, että voimme säilyttää tulevaisuudessakin korkeatasoisen, kotimaisen, Jufo2-luokitellun *Avaimen* ja kehittää sitä edelleen. Tämä edellyttää sitä, että tutkijat väitöskirjantekijöistä emerituksiin tarjoavat jatkossakin artikkeleitaan ja muita tekstejään *Avaimen*. Tärkeää työtä tekevät myös ne lukuisat nimettömiksi jäävät referee-arvioijat, jotka kirjoittavat – usein muiden kiireiden keskellä – lausuntoja taatakseen *Avaimen* artikkelien korkean tieteellisen tason.

Vaikka kansainvälisyys on olennaisen tärkeää tutkimuksessa ja tieteenteossa, on silti syytä puolustaa myös kielten ja kulttuurien moninaisuutta kulttuurisesti yhdenmukaisuudessa maailmassa. Meillä on kyllä varaa ylläpitää ja kehittää suomea ja suomenruotsia myös tieteen kielinä, kunhan vain muistamme miksi se on tärkeää.

Tämän numeron tutkimusartikkelit ovat suomeksi ja suomenruotsiksi. Anna Hollsten paneutuu artikkelissaan moderniin suomalaiseen elegiaan, jonka hän määrittelee surua ja menetystä käsitteleväksi runoksi. Hollsten lukee Anja Vammelvun, Paavo Haavikon ja Aale Tynnin läheisen menettämistä käsitteleviä runoja puhuttelun näkökulmasta ja korostaen käsitystä, jonka mukaan kiintymyssuhde kuolleeseen puolisoon jatkuu myös kuoleman jälkeen. Suomenruotsalaista lyriikkaa tarkastelee puolestaan Anna Möller-Sibeliuksen artikkeli Gösta Ågrenin varhaistuotannosta. Möller-Sibeliuksen keskittyy rakkauden teemaan ja rakentaa Ågrenin runojen tarkastelulle monialaisen aatehistoriallisen kehikon. Lauri Määttä pureutuu Veikko Huovisen *Hamstereihin* erityisesti teoksen retorisia keinoja luodaten.

Satu Grünthalin katsaus esittelee 2000-luvun suomalaisen lastenlyriikan keskeisiä ilmaisukeinoja. Karoliina Lummaan katsaus taas pohtii antroposeenin epookkia ja käsitettä keskittyen sen kirjallisuustieteellisiin käyttömahdollisuuksiin. Oppiaineiden esittelyvuorossa ovat Oulun kirjallisuus ja Åbo Akademin Litteraturvetenskap. Arvosteluosastossa arvioidaan Siru Kainulaisen *Runon tuntu* -teosta ja affektitutkimusta suomalaiseen kirjallisuuteen soveltavaa *Tunteita ja tunteuksia suomalaisessa kirjallisuudessa* -antologiaa. Arvosteltavana on myös artikkelikokoelma suomenruotsalaisesta kirjailijasta Monika Fagerholmista, jonka tuotantoa suomalaiset ja ruotsalaiset tutkijat tarkastelevat kirjoituksissaan – englanniksi.

Anna Helle ja Kaisa Kurikka